

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський обласний комунальний інститут
післядипломної педагогічної освіти
Кременецький ботанічний сад
Кременецька обласна гуманітарна педагогічна академія ім. Т. Шевченка
Представництво ОеАД (Австрійської служби академічного обміну) у Львові
Університет Природничий в Любліні (Польща)
Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка
Вінницький національний аграрний університет
Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління
Національний лісотехнічний університет України (м. Львів)
Навчально-науковий інститут лісового і садово-паркового господарства НУБіП
України

**ІНТРОДУКЦІЯ РОСЛИН НА ВОЛИНО-ПОДІЛЛІ: НАУКА, ОСВІТА,
МИСТЕЦТВО ФОРМУВАННЯ ЛАНДШАФТУ, ВИРОБНИЦТВО**

Матеріали

міжнародної науково-практичної конференції
(17-18 травня 2018 р., Тернопіль)

Тернопіль

2018

УДК 581(477)
ББК 581.68
І-73

Редакційна колегія:

В. М. Черняк, доктор біологічних наук, професор, (відповідальний редактор)
О. М. Петровський, кандидат істор.н., доцент, (голова орг комітету)
В. П. Кучерявий, доктор сільськогосподарських наук, професор
С. І. Кузнецов, доктор біологічних наук, професор
І. М. Вітенко, кандидат геогр.наук, доцент
Анджей Возняк, доктор габлітований, професор
М. І. Сорока, доктор біологічних наук, професор
Г. Г. Гриник, доктор сільськогосподарських наук, професор
М. М. Барановський, доктор сільськогосподарських наук, професор
Г. Т. Гревцова, доктор біологічних наук, професор
М. М. Барна, доктор біологічних наук, професор
В. П. Патица, доктор біологічних наук, професор, академік НААН
С. В. Пида, доктор сільськогосподарських наук, професор
В. М. Прокопчук, кандидат біологічних наук, доцент
А. М. Ліснічук, кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник
Н. І. Цицюра, кандидат біологічних наук, доцент
Л. П. Казімірова, кандидат біологічних наук, доцент
В. П. Коломійчук, кандидат біологічних наук, доцент

Затверджено до друку

Науково-методичною радою Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти (протокол № 3 від 25 квітня 2018 р.)

Макет та коп'ютерна верстка: *О.Р. Олексюк, Г.І. Смерека*

Інтродукція рослин на Волино-Поділлі: наука, освіта, мистецтво формування ландшафту, виробництво: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф., (Тернопіль, 17-18 травня, 2018 р.) [ред.кол. : В.Черняк (відп.ред.) та ін.] ; Тернопільський ОКІППО. – Тернопіль: Вид. центр ТОКІППО, 2018 –314 с.

ISBN

У матеріалах збірника розкриті історичні аспекти інтродукції рослин на Волино-Поділлі, сучасний стан осередків культивування рослин, озеленення населених місць, збереження рослин в умовах *ex situ*, *in situ*, *in vivo*, екології та охорони природних екосистем, освітні аспекти облаштування культурних ландшафтів.

Тези надруковані з максимальним збереженням авторської редакції

© Автори тез і статей

Ministry of Education and Science of Ukraine
Ternopil Regional Communal Institute of Postgraduate Pedagogical Education
Kremenets Botanical Garden
Kremenets Taras Shevchenko Regional Humanitarian Pedagogical Academy
OaES Agency (Austrian Academic Exchange Service) in Lviv
Lublin Natural Sciences University (Poland)
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Vinnitsa National Agrarian University
State Ecology Academy of Postgraduate Education and Management
Ukrainian National Forestry University (Lviv)
Education and Research Institute of Forestry and Park Gardening

**PLANT INTRODUCTION IN VOLYN-PODILLYA: SCIENCE, EDUCATION,
ART OF LANDSCAPES FORMATION, PRODUCTION**

Materials

of International Scientific and Practical conference
(May 17-18, 2018, Ternopil)

Ternopil
2018

УДК 581(477)
ББК 581.68
I-73

Editorial board

V. M. Cherniak (editor-in-chief), O. M. Petrovskyi, V. P. Kucheriavyi, S. I. Kuznetsov, I. M. Vitenko, Andrzej Wozniak, M. I. Soroka, H. H. Hrynyk, M. M. Baranovskyi, H. T. Hrevtsova, M. M. Barna, V. P. Patyka, S. V. Pyda, V. M. Prokopchuk, A. M. Lisnichuk, N. I. Tsytsiura, L. P. Kazymirova, V. P. Kolomiichuk.

Is confirmed to publishing

by Scientific and Methodological council of Ternopil Regional Communal Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Report number № 3 від 25 april 2018 року)

Model and computer imposition: *O. R. Oleksiuk, G. I. Smereka*

Plant introduction in Volyn-Podillya: science, education, art of landscapes formation, production: materials of International Scientific and Practical conference, (17-18 May 2018, Ternopil) [Edit. board: V. Cherniak (the chief) and others.] ; Ternopil RCIPPE. – Ternopil: Publ. center T RCIPPE, 2018 –308 p.

ISBN

The book deals with the scientific achievements in the sphere of biology, building and reconstruction of botanical gardens and dendroparks, antropogenic transformation, ecology and protection of national ecosystems, physiology and biology of plants, introduction, the usage of kinds and forms of plants in landscape building.

The theses have been published according to the author's texts

© Authors of theses and articles

ОСВІТНІ АСПЕКТИ ОБЛАШТУВАННЯ КУЛЬТУРНИХ ЛАНДШАФТІВ

рослини. У лютому - березні проводиться відбір насіння, визначення строків і норм висівання, перевірка його схожості, виявлення районованих сортів з бажаними ознаками. Багато уваги приділяється формуванню умінь з пікірування і пересаджування рослин у горщики або стелажі, що дає можливість перевірити, як це впливає на квітання і плодоношення рослин. Рано навесні доцільна особлива робота щодо вирощування кімнатних рослин. Саме у цю пору необхідно омолодити рослини, використовуючи різні способи вегетативного розмноження, підживити, обробити від шкідників.

У квітні – травні робота з догляду за рослинами переміщується на ділянки агробіологічної лабораторії. Тут розсаду висаджують на колекційні ділянки або квітники. Досить великі розміри ділянки дають можливість розбивати різні варіанти клумб, рабато, бордюрів тощо. На ділянках агробіологічної лабораторії у відкритому ґрунті вирощуються дворічні та багаторічні квіткові рослини, які мають свої особливості догляду та розмноження (цибулинами, кореневищами, поділом куща, відсадками). Вони потребують уваги з ранньої весни до пізньої осені. Ці рослини також використовуємо для облаштування культурних ландшафтів, виготовлення наочних посібників, моделювання біологічних систем з живих природних матеріалів та фітодизайну. Модульний контроль за темою традиційно проходить як виставка-конкурс творчих робіт студентів та свято квітів.

Отже, навчальна дисципліна «Еколого-натуралістична діяльність школярів» сприяє формуванню практичної складової професійної компетентності педагога, яка є сукупністю знань, умінь, навичок та особистісних якостей, які забезпечують високий рівень самоорганізації професійної діяльності, її самоаналіз, самопізнання та самовдосконалення.

УДК 634 + 581.92

Конончук О.Б., канд. біол. наук, доцент

Бучковська О.Я., зав. агробіологічної лабораторії

Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка
e-mail: kononchuk@tnpu.edu.ua

ПЛОДОВІ ТА ЯГІДНІ КУЛЬТУРИ АГРОБІОЛАБОРАТОРІЇ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

Агробіологічна лабораторія Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка займає територію понад два гектари і включає такі частини, як навчально-дослідні поля, колекційні ділянки польових і овочевих культур, плодовий сад, ягідники, плодово-ягідний розсадник, селекційно-генетичну ділянку, насадження багаторічних і однорічних квітково-декоративних рослин, дендрарій, аптекарський город, дикорослі деревні та кущові рослини вітрозахисних смуг і теплицю.

ОСВІТНІ АСПЕКТИ ОБЛАШТУВАННЯ КУЛЬТУРНИХ ЛАНДШАФТІВ

Важливою частиною функціонування агробіологічної лабораторії, як наукового підрозділу університету, є вирощування плодових і ягідних культур, вивчення флори яких, а саме їх морфології і систематики, необхідне для ефективної організації культивування цих рослин та якісного забезпечення навчального процесу підготовки вчителів біології на хіміко-біологічному факультеті.

Оснвою видового складу плодових культур агробіологічної лабораторії було сформовано під час закладання агробіостанції Тернопільського педагогічного інституту з 1969 року викладачами основ сільського господарства В. К. Никоном, О. К. Ювженком, А. Д. Синільником. У зв'язку із старіння плодових насаджень, зараз ведеться робота з омолодження саду та доповнення його новими видами і сучасними сортами. Аналогічні зміни відбуваються із видовим складом ягідних рослин.

Останнім часом на території агробіологічної лабораторії було висаджено такі культури, як айва довгаста, горобина чорноплідна, ірга овальна, абрикос звичайний, персик звичайний, черешня, ліщина ведмежа та ін. Було закладено і сформовано насадження винограду звичайного та винограду Ізабелла. Розширено видовий склад ягідників йоштою, лимонником китайським та оновлено насадження малини, ожини, агрусу, смородини чорної і червоної, шипшини, калини, кизильника чорноплідного тощо.

На території агробіологічної лабораторії у садку, ягіднику та розсаднику зростає 34 види плодових і ягідних культур, які належать до 10 ботанічних родин. Зазначені види представляють 5 виробничо-біологічних сільськогосподарських груп плодових і ягідних: зерняткові – 8 культур, кісточкові – 9, горіхоплідні – 3, виноградні – 2 та ягідні – 12, які належать до 5 біолого-морфологічних форм – дерева, кущі, напівкущі, трав'янисті і ліани.

Найчисельнішою є родина Розові (*Rosaceae*), яка нараховує 20 видів рослин: абрикос звичайний (*Armeniaca vulgaris* Lam.) – 9 шт., айва довгаста (*Cydonia oblonga* Mill.) – 3 шт., вишня звичайна (*Cerasus vulgaris* Mill.) – 7 шт., вишня магалейська, вишня антипка (*Cerasus mahaleb* (L.) Mill.) – 4 шт., горобина звичайна (*Sorbus aucuparia* L.) – 1 шт., горобина чорноплідна, аронія чорноплідна (*Aronia melanocarpa* (Michx.) Elliott) – 2 шт., груша звичайна (*Pyrus communis* L.) – 12 шт., ірга овальна (*Amelanchier ovalis* Medik.) – 2 шт., кизильник чорноплідний (*Cotoneaster melanocarpus* Fisch. ex Blytt) – 2 шт., малина (*Rubus idaeus* L.) – понад 80 шт., ожина сиза, ожина звичайна (*Rubus caesius* L.) – 4 шт., персик звичайний (*Persica vulgaris* Mill.) – 1 шт., слива домашня (*Prunus domestica* L.) – 41 шт., слива розлога, алича (*Prunus divaricata* Ledeb.) – 6 шт., суниця садова (*Fragaria ananassa* Duch.) – понад 25 шт., хеномелес японська (*Chaenomeles speciosa* (Swett) Nakai) – 5 шт., черешня (*Cerasus avium* (L.) Moench) – 4 шт., шипшина собача (*Rosa canina* L.) – 1 шт., яблуня домашня (*Malus domestica* Borkh.) – 126 шт., яблуня лісова (*Malus sylvestris* Mill.) – 2 шт.; родина Агросові (*Grossulariaceae*) включає 4 види: агрус відхилений (*Grossularia reclinata* (L.) Mill.) – 2 шт., йошта (*Ribes × nidigrolaria* Rud. Bauer & A. Bauer) – 15 шт., смородина червона, порічки червоні (*Ribes rubrum* L.) – 17 шт., смородина чорна (*Ribes nigrum* L.) – 37 шт.; родина

ОСВІТНІ АСПЕКТИ ОБЛАШТУВАННЯ КУЛЬТУРНИХ ЛАНДШАФТІВ

Виноградні (*Vitaceae*) – 2 види; виноград звичайний або виноград справжній (*Vitis vinifera* L.) – 10 шт. і виноград Ізабелла (*Vitis labrusca* L.) – 11 шт.; родина Ліщинові (*Corylaceae*) – також 2 види: ліщина ведмежа (*Corylus colurna* L.) – 4 шт., ліщина звичайна, фундук (*Corylus avellana* L.) – більше 10 шт. Решта 6 ботанічних родин представлені одним видом рослин: Горіхові (*Juglandaceae*): горіх грецький (волоський) (*Juglans regia* L.) – 17 шт., Деренові (*Cornaceae*): дерен справжній (*Cornus mas* L.) – 6 шт., Жимолостеві (*Caprifoliaceae*): калина звичайна (*Viburnum opulus* L.) – 4 шт., Лимонникові (*Schisandraceae*): лимонник китайський (*Schizandra chinensis* (Turcz.) Baill.) – 3 шт., Маслинкові (*Elaeagnaceae*): обліпіха крушиновидна (*Hippophae rhamnoides* L.) – 2 шт. і Шовковицеві (*Moraceae*): шовковиця біла (*Morus alba* L.) – 10 шт.

Отже, найпоширенішими видами плодових культур на території агробіології є яблуна домашня, слива домашня, горіх грецький, із ягідних – малина, смородина чорна і червона, йошта, суниці садові та виноград.

Зазначений видовий склад плодових і ягідних культур не є повним для України, тому планується висадити на території агробіології актинідію, барбарис, брусницю, годжі, гумі, жимолость, журавлину, лохини, мушмулу, терен, черемху, чорницю тощо.

Отже, агробіологія Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка є важливим осередком культивування 34 видів плодових і ягідних сільськогосподарських рослин, які належать до 10 ботанічних родин та необхідні для збереження, популяризації й інтродукції в місцевих ґрунтово-кліматичних умовах.

Література

1. Кафедра теорії та методики навчання природничих дисциплін: історичний нарис (1990-2010) / А. В. Степанюк, Л. С. Барна, Г. Я. Жирська, Н. Й. Міщук; За заг. ред. А. В. Степанюк. – Тернопіль : Вектор, 2010. – 20 с.

2. Конончук О. Б. Плодові та ягідні культури агробіології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка : навч. посіб. для самостійної роботи студентів / О. Б. Конончук. – Тернопіль : Вектор, 2018. – 48 с.

УДК 58.08:582.688.4

Кравець С. С.,

Тригуба О. В. к с.- г. наук

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка
e-mail: solomia2329@ukr.net

ТЕРИТОРІЇ ВОРОХТЯНСЬКОЇ ЗОШ

Герц І.І., Шум'як Н.Р. ОЗЕЛЕНЕННЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ	224
Глінська С. О., Омельчук С.В., Штокало С. С., ПОШИРЕННЯ <i>CENTAUREA STRICTA WALDST. ET KIT.</i> У КРЕМЕНЕЦЬКИХ ГОРАХ	227
Жирська Г.Я., Міщук Н.Й., Бучковська О.Я. ФОРМУВАННЯ УМІНЬ КВІТНИКАРСТВА У ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ З КУРСУ «ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ШКОЛЯРІВ»	231
Конончук О.Б., Бучковська О.Я. ПЛОДОВІ ТА ЯГІДНІ КУЛЬТУРИ АГРОБІОЛАБОРАТОРІЇ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА	232
Кравець С. С., Тригуба О. В ТАКСОНОМІЧНИЙ СКЛАД ТА РЕЗУЛЬТАТИ ІНТРОДУКЦІЇ ПРЕДСТАВНИКІВ РОДУ <i>ASTINIDIA</i> У КРЕМЕНЕЦЬКОМУ БОТАНІЧНОМУ САДУ	235
Трошкіна О.А., ТЕАТРАЛІЗАЦІЯ ТА СЦЕНАРНІСТЬ СПРИЙНЯТТЯ СЕРЕДОВИЩА СУЧАСНИХ ПАРКОВИХ ПРОСТОРІВ	237
Черняк В.М., Прокопчук В.М., Монарх В.В. ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ <i>CALLISTEPHUS CHINENSIS (L.) NESS.</i> НА ТЕРИТОРІЇ БІОСТАЦІОНАРУ ВНАУ	244
Секція 6. ДЕКОРАТИВНЕ РОЗСАДНИЦТВО	247
Баточенко В.М. МОЖЛИВОСТІ ІНТРОДУКЦІЇ <i>АКЕВІА SP. (LARDIZABALACEAE)</i> НА ВОЛИНО-ПОДІЛЛІ.	247
Гончаровська І.В ВИКОРИСТАННЯ СОРТІВ ПЛАКУЧИХ ЯБЛУНЬ У ДЕКОРАТИВНОМУ САДІВНИЦТВІ	257
Дідківська С.В., ІНТРОДУКЦІЯ ТА ПРАКТИЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ ВИДІВ РОДУ <i>ЕРІКА (ERICA L., ERICACEAE JUSS.)</i>	259
Дойко Н.М. Мордатенко І.Л. АСОРТИМЕНТ ТРАВ'ЯНИСТИХ БАГАТОРІЧНИКІВ ДЛЯ ЗАКРІПЛЕННЯ СХИЛІВ	262
Кондратюк-Стоян В.Г. РОДОДЕНДРОН МИРТОЛИСТИЙ	264

Наукове видання

**ІНТРОДУКЦІЯ РОСЛИН НА ВОЛИНО-ПОДІЛЛІ: НАУКА, ОСВІТА,
МИСТЕЦТВО ФОРМУВАННЯ ЛАНДШАФТУ, ВИРОБНИЦТВО**

**Матеріали
міжнародної науково-практичної конференції
(17-18 травня 2018 р., Тернопіль)**

Макет та коп'ютерна верстка: *О.Р. Олексюк, Г.І. Смерека*